

Schiller Róbert - Szerény javaslat a nyugdíjasok életminőségének tartós javítására 2010

(*ÉS - LIV. évfolyam 30. szám, 2010. július 30.*)

Reménylett olvasóim elnézését kell kérnem, hogy tanult mesterségemtől és tevékenységem megszokott körétől messze merészkedem a következőkben. Az állampolgári gond azonban szólni kényszerít. Szám adatokkal és görbékkel riasztanak mindannyiunkat szociológusok és közgazdászok már évek hosszú sora óta. Öregszik a társadalom: túl kevés a gyermek, és túl soká élnek az emberek, írják, persze az európai országokra, az egészségügy és születésszabályozás dolgában fejlettnak tekintett területekre gondolva. Más vidékeken, amelyek civilizációnk jelen viszonyaitól kevésbé érintettek, Afrikában például, a riadalom ellenkező értelmű - ott fiatalodik a társadalom: túl sok a gyermek, és túl rövid ideig élnek az emberek. Nekünk azonban a magunk baja fáj.

Senki felelősen gondolkodó ember nem tekinthet közönyösen sem a társadalom anyagi jólétét és gazdasági fejlődését fenyegető gondokra, sem elaggott polgártársaink tisztas és békés sorsára, társadalmi megbecsülésére. Természetesnek látszó igazság, hogy az évekkal, majd évtizedekkel megnövekedő öregkor és az ehhez mérten korai kilépés az anyagi javakat termelő tevékenységből folyvást nagyobb terheket ró a társadalmilag még hasznosan tevékenykedő korosztályokra, vagy méltatlanul szűkölködő sorba taszítja az idősebbeket. Tudjuk ugyan, hogy a munka világában egyre kevesebben vannak olyanok, akik a termelésben bármily közvetlen vagy mégoly közvetett módon részt vállalnak, és így bizvást megkérdezhetné valaki, hogy vajon nagy-e a különbség abban, hogy valaki fizetés fejében él improduktív életet, vagy nyugdíj fejében teszi ugyanezt, a társadalmi *sensus communis* mégis határozott különbséget tesz aktív és inaktív polgárok között. Azt pedig gazdaságilag is és az aktív Korosztályok igazságérzetére való tekintettel is megengedhetetlennek tekinti, hogy amint életmódunkban bölcsébbé válunk, a gyógyítás eszközei pedig rohamost fejlődnek, úgy az inaktívok részaránya meg nem állítható módon növekedjék. A mostanában közkeletűnek látszó, a belátó gondolkodással bírók által elfogadott megoldás abban áll, hogy az idősek később szakadjanak ki a munkavállalók sorából, így a hosszabb életidő ne járjon együtt hosszabb nyugdíjas időszakokkal. Ez az aritmetikailag egyszerű és így cáfolhatatlanul racionálisnak tetsző terv azonban - hallgatólagosan, vagy inkább egy létező gondot nagyon is szándékosan elhallgatva - azt feltételezi, hogy a hosszú élet együtt jár az életerő, a fizikai és szellemi képességek, a munkakedv és az alkotó készség töretlenségével.

Felteszi, hogy az ember munkája idősebb korában ér annyit, mint ért ifjabb éveiben, és annyi örömet is lelhetünk munkánkban, mint korábban. Jól tudjuk, tapasztaljuk

mindannyian, hogy ez aligha van így. A munkában töltött életszakasz mechanikus meghosszabbítását ezért sem az egyén szempontjából nem tekinthetjük humánusnak, sem a társadalom egésze számára nem várhatjuk hasznot hajtónak. Az alábbi javaslat - ha röviden és fölöttébb vázlatosan is - a kérdésnek egy társadalmilag több tekintetben is hasznos, az egyén sorsát tekintve pedig igen emberséges megoldására tesz kísérletet.

Nehezen érthető, hogy azt a gondos és törődő bánásmódot, amelyben hű társainkat, a haszonállatokat részesítjük, miért nem terjesztjük ki önnön magunkra, az emberek közösségére is. Számtalan példa közül válasszunk egyet, Zsuppán és munkatársai munkáját, amelynek célja a blonde d'aquitaine tehének életkor adatainak értékelése volt. Mint írják, „[a] termelési idő hossz-sza, amelyet a húshasznú tehén az állományban tölt, fontos a húsmarhatartás gazdaságossága szempontjából. [Az] első ellesi életkor 3,00; a teljes élettartam 6,52; és a hasznos élettartam 3,52 év.” (Lásd Zsuppán Zsuzsa-Bene Szabolcs-Balika Sándor-Szabó Ferenc: *Állattenyésztés és takarmányozás*) Az állattartásban világosan elkülönül a vágási életkor a természetes élettartamtól.

Az illetően megfontolásokhoz természetesen tudnunk kell, hogy mi célunk van az állattartással. A fenti idézet húshasznú állatokról szól. Nyilvánvalóan más életkori adatok szerepelnek a tejelő szarvasmarhaállományokkal vagy a tojótyúk tenyésztésével kapcsolatosan.

Még egyéb tartási és hasznosítási szempontok vetődnek fel, ha a szarvasmarhákat a bőrükért tenyésztik, mint azt Uruguayban és Argentínában. Az e célból tartott állomány vágási kora igencsak magas lévén a húst emberi fogyasztásra fölhasználni már nem lehetett. A mezőgazdasági kémia óriása, Justus Liebig ennek a gondnak a megoldására alkalmazta húskivonatok előállítására kidolgozott módszerét: az öreg állatok húsából nagy tápértékű extractumot készített, amely mint tartósan tárolható és könnyen felhasználható táplálék-kiegészítő igen hasznosnak, gyártása szépen jövedelmezőnek bizonyult (Günther-Klaus-Judel: *Wissenschaftsmagazin der Justus-Liebig-Universität Gießen*, 2003. október).

A példa tehát világosan előttünk állván magamagát kínálja követésre. Gazdasági ésszerűség és az ősz fej iránt érzett természetes tisztelet egyaránt arra kell hogy sarkalljon bennünket, óvjuk meg a társadalmat a túlságig való költségekkel, a csendes öregkorra vágyakozókat pedig a szűkölködés kínjaitól, a feleslegesség és haszontalanság gyötrő érzésétől. Hebehurgyán eljárunk természetesen nem szabad. A hasznos élettartam kiszámításánál éppen úgy tekintettel kell lenni a képzésben és a munkában eltöltött időre, az egyes munkafolyamatokhoz szükséges, egymástól eltérő testi és szellemi képességek leépülésének ütemére, mint az élelmiszerek fogyasztásának az előrehaladó korról párhuzamos csökkenésére. És természetesen - hiszen jelen javaslatunk lényege, hogy méltóságot adjon az élet végső szakaszának, és a társadalmi hasznosság érzetével töltse el a távozókat - meg kell találni azt az optimális időpontot, amelyben a békésjómódban eltöltött néhány nyugdíjas év után a legnagyobb gazdasági hasznot hajthatja az ipari feldolgozás. Itt nagy feladat áll a gyakorlat szakemberei előtt.

A mezőgazdasági ipar egy fontos szegmense ugyanis nyersanyagokkal fog rövidesen küzdeni. Míg a nitrát műtrágyák nyersanyagául az atmoszféra

kifogyhatatlan nitrogéntartalma kínálkozik, addig a nem kevésbé fontos foszfát műtrágyák alapanyagát bányászni kell. Az apatitbányák azonban nem tekinthetők kimeríthetetlen bőségszarunak, amelyek határ nélkül lakatják jól a fé-kezzhetetlen étvágyú emberiséget. A foszfát műtrágyázás kezdeti szakaszában állati csontokat dolgoztak fel erre a célra, de kihantolták a csataterek tömegsírijait is (Greenwood-Earnshaw: *Chemistry of the Elements*, Pergamen, Oxford, 1984). Ezt a korai és újabban méltatlanul feledésbe ment eljárást javaslom felújítani, azonban a korszerű nagyipari termelés feltételeihez alkalmazva, függetlenné téve véletlentől és esetlegességektől.

Egyes korosztályok átlagos testi kondíciójának mérőszámait, és megbecsülve azok várható értékét, gondosan fel kell mérni a megfelelő korban lévő csoportok lélekszámát, gondoskodva az ipari felhasználásra kerülők lelki és még inkább testi felkészítéséről, hiszen a csontozat foszfortartalma biztonnyal függ az utolsó életszakasz táplálkozási viszonyaitól. Mindennek ismeretében el kell készíteni az eljárás részletes szállítási és műveleti tervét, tekintetbe véve az üzemek kapacitását és a mezőgazdaság igényeit. Itt nagyon alapos tervezésre van szükség, hiszen egyfelől ettől függ a foszfátüzemek egyenletes teljesítménye, másfelől így lehet biztosítani a társadalomban a korosztályok eloszlásának optimumát, megszabva az inaktív népességnek azt a kívánatos létszámát, amelyet a társadalom tisztességgel, az időskor iránt érzett megbecsülést kifejező módon el kíván tartani.

A jelen javaslatnak, noha vázlatos és sok műszaki és statisztikai részlete még alaposabb és elmélyültebb kidolgozásra vár, előnyei már ebben a formában is világosak. Ezeket rendre a következőkben foglalnám össze:

- 1) A társadalom kívánatos koreloszlását hosszú időn át biztosítja.
- 2) Megoldja a mezőgazdasági ipar egy fontos ágának nyersanyagellátását.
- 3) Eletük tevékeny szakaszának lezárultával tisztos anyagi biztonságot nyújt a munka világából kivonulóknak.
- 4) A társadalmi hasznosság felemelő érzésével tölti el az ipari felhasználásra kerülőket.

Amennyiben, mint azt remélem, javaslatom valamely formában komoly megfontolás, majd megvalósítás tárgya lesz, úgy helyesnek vélném arra is gondot fordítani, hogy az ily módon előállított műtrágyát illő kegyeleti szertartás keretében szállítsák ki a tárolósilókba.

